

Startnotitie

Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau

Milieueffectrapportage Windpark Krammer

september 2011

Coöperatieve Windenergie Vereniging Zeeuwind u.a. Coöperatie Deltawind u.a.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 M.e.r.-procedure	4
1.3 Nut en Noodzaak	6
1.4 Rolverdeling	6
1.5 Overlegstructuren	7
1.6 Leeswijzer	7
2. Doelstelling en kader	8
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	10
3.1 Voorgenomen Activiteit	10
3.2 Autonome ontwikkelingen	10
3.3 Alternatieven en varianten	11
4. De te onderzoeken milieuaspecten	17
5. Beleidskader	22
5.1 Eu- en Rijksbeleid	22
5.2 Provinciaal beleid	24
5.3 Gemeentelijk beleid	25
6. Procedures en besluitvorming	26
6.1 Betrokken partijen en instanties	26
6.2 De te doorlopen procedure	26
6.3 Inspraakmogelijkheden	28
Bijlage 1 Gebruikte afkortingen en begrippen	29
Bijlage 2 Globale omschrijving Natura-2000 gebieden	31

01.

INLEIDING

1.1. Aanleiding

Coöperatieve Windenergie Vereniging Zeeuwind¹ en Coöperatie Deltawind zijn gezamenlijk voornemens om een windpark op te richten op en rondom het Krammersluizencomplex in de provincie Zeeland. Het plan wordt kortweg aangeduid als “Windpark Krammer”.

Het initiatief is gericht op het realiseren van een windpark met een opgesteld vermogen van ruim 100 megawatt (MW).

Beide coöperaties willen hiermee bijdragen aan de doelstelling om in Nederland meer duurzame energie te produceren. Dit sluit aan bij de doelen van het nationale en internationale milieubeleid gericht op het beperken van de uitstoot van broeikasgassen, zoals kooldioxide (CO₂).

De locatie is gelegen op een plek waar drie grote deltawateren bij elkaar komen; het Grevelingenmeer, het Krammer-Volkerak en de Oosterschelde. Deze 3 wateren zijn van elkaar gescheiden door de Grevelingendam en de Philipsdam. Beide dammen en de Krammersluizen maken onderdeel uit van de Deltawerken. Over de dammen lopen de provinciale wegen N59 en N257.

Het plangebied wordt begrensd door Goeree-Overflakkee in het noorden, Schouwen-Duiveland in het westen en Sint Philipsland in het zuiden.

Het gebied is mede vanwege het gunstige windklimaat geschikt voor windenergieprojecten. Naast energieopbrengst draagt dit initiatief bij aan de reductie van CO₂-emissie en kan het bijdragen aan het stimuleren van de regionale economie.

De windturbines zijn gepland langs de doorgaande wegen, op

en rondom het sluisencomplex, op of nabij de aanwezige (strek) dammen en in de wateren rondom de sluisen. Een belangrijk aspect bij de planvorming is de relatie tussen de windturbines en de waterkerende functie van de aanwezige dijken en dammen. De bouw van de turbines mag geen verzwakking geven van de waterkerende functie van de aanwezige constructies.

Om het project te kunnen realiseren is het zaak te streven naar een optimale landschappelijke inpassing. Ook dienen de milieueffecten in beeld te komen. Er wordt gestreefd naar minimalisatie van de mogelijke milieueffecten, dan wel deze te mitigeren of eventueel te compenseren. Daarom is het goed de mogelijke effecten op ecologie (in het bijzonder de Natura 2000-gebieden), maar ook de geluidhinder, slagschaduw, de veiligheidseffecten en ook de mogelijke radarinvloed nader te bestuderen. Het instrument Milieueffectrapportage (gekoppeld aan het opstellen van een inpassingsplan) wordt benut om deze aspecten zo goed mogelijk in beeld te brengen.

1.2 M.e.r.-procedure

Om de milieueffecten in kaart te brengen wordt de procedure van een milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. De m.e.r.-procedure heeft tot doel het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over activiteiten met mogelijk belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. In het kader van de m.e.r.-procedure wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Het MER beschrijft zo objectief mogelijk welke milieueffecten te verwachten zijn wanneer een bepaalde activiteit in een bepaald gebied wordt ondernomen. De m.e.r.-procedure is wettelijk geregeld in de Wet milieubeheer.

Het oprichten van een windpark van meer dan 10 windturbines of met een vermogen van 15 MW of meer is niet zondermeer m.e.r.-plichtig. Het Besluit-milieueffectrapportage geeft voor een dergelijk initiatief wel een zogenaamde “beoordelingsplicht” aan. Dit houdt in dat het bevoegd gezag na beoordeling van de mogelijke milieueffecten kan besluiten dat een project-MER opgesteld dient te worden. Er is bij dit project echter direct gekozen voor het starten van een m.e.r.-procedure.

In de Elektriciteitswet 1998² is bepaald dat bij het opstarten van windenergieprojecten met een vermogen van tenminste 100 megawatt een Ruimtelijke ordeningsprocedure vereist is³.

Hieruit volgt dat bij dit initiatief een (rijks)inpassingsplan moet worden vastgesteld en dat de voorbereiding en bekendmaking daarvan wordt gecoördineerd door het rijk. De ministers van EL&I en IenM stellen daarbij het rijksinpassingsplan op dat de plaatsing van windturbines en bijbehorende infrastructuur en netaansluiting mogelijk moet maken. Dit plan wordt direct onderdeel van het bestemmingsplan van de gemeente.

Naast de m.e.r.-beoordelingsplicht voor het project-m.e.r., bestaat er voor dit project ook een plicht om een plan-m.e.r. (strategische-mer) uit te voeren. Indien namelijk een ruimtelijk plan (in dit geval dus het rijksinpassingsplan, verder kortweg 'inpassingsplan' genoemd) wordt aangepast om een activiteit mogelijk te maken waarvoor een project-m.e.r.-plicht of project-m.e.r.-beoordelingsplicht geldt, is voor het inpassingsplan het doorlopen van een plan-m.e.r. procedure vereist. Deze eis geldt ook indien mogelijke effecten te verwachten zijn in een Natura 2000-gebied. Ook dit is hier het geval. Het plan-MER dient de mogelijke milieu-effecten op het niveau van het inpassingsplan te bevatten.

Voor situaties als deze schrijft de wet voor dat de procedures voor de project-m.e.r. en het plan-m.e.r. gecombineerd en gelijktijdig moeten worden doorlopen en ook dat in beginsel één gecombineerd MER wordt gemaakt⁴. Kortheidshalve wordt het bovenstaande hierna aangeduid met de term "combinatieprocedure". Verderop in deze notitie wordt hier gedetailleerder op ingegaan. Deze startnotitie beschrijft de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen gecombineerde MER en is daarmee een belangrijke stap in de combinatieprocedure.

De titel van de Startnotitie luidt: "Concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau". De aanduiding "concept" is gebruikt omdat definitieve vaststelling gebeurt door het Bevoegd Gezag na het doorlopen van de inspraakprocedure.

Belangrijkste doel van deze startnotitie is het vaststellen van reikwijdte en detail van het op te stellen gecombineerde MER. Daarnaast beoogt de startnotitie tevens om alle betrokkenen en geïnteresseerde partijen te informeren over de achtergrond en de aard van de voorgenomen activiteiten. Het gaat daarbij natuurlijk om de bestuursorganen, zoals de gemeente Schouwen-Duiveland en de provincie Zeeland, maar ook om burgers,

natuur- en milieuorganisaties en andere belanghebbenden.

De startnotitie zal ter inzage worden gelegd, waarbij een ieder in de gelegenheid wordt gesteld zienswijzen kenbaar te maken. De startnotitie wordt ook voorgelegd aan alle adviseurs en bestuursorganen die op grond van de wet geraadpleegd moeten worden over de reikwijdte en detailniveau van het MER.

Het raadplegen van de Commissie m.e.r. is in deze fase niet verplicht, maar er wordt toch voor gekozen om de Commissie m.e.r. een advies te laten uitbrengen. Bij het opstellen van het MER zal zoveel mogelijk rekening gehouden worden met de ingediende zienswijzen, de reacties van betrokken bestuursorganen, wettelijke adviseurs en het advies van de Commissie m.e.r..

De hier voorliggende concept notitie Reikwijdte en detailniveau (in het vervolg startnotitie genoemd) markeert de start van de milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure.

¹ Zeeuwind is een coöperatieve windenergievereniging, actief in de Provincie Zeeland. Zeeuwind heeft ruim 1350 leden en exploiteert op dit moment zo'n 35 turbines in Zeeland.

Deltawind is de coöperatieve windenergievereniging van Goeree-Overflakkee. Ook Deltawind heeft ruim 1350 leden en exploiteert op dit moment 22 turbines met een totale capaciteit van 25 MW.

Naast particulieren participeren ook Zeeuwse gemeenten en gemeenten op Goeree-Overflakkee in de coöperaties.

² Artikel 9b van de Elektriciteitswet

³ De procedure als bedoeld in artikel 3.35, eerste lid, aanhef en onderdeel c.

⁴ zie artikel 3.35, zesde lid van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 14.4b van de Wet milieubeheer

1.3. Nut en Noodzaak

Mondiaal wordt met het oog op de afname van fossiele brandstoffen en de kooldioxide (CO₂)-problematiek gestreefd naar meer duurzame energieproductie. Ook het (actuele) nationaal beleid in Nederland richt zich op duurzaamheid en variatie in energiebronnen. Het realiseren van windturbines op land is essentieel voor het behalen van de doelstellingen voor de opwekking van duurzame energie. Wind is immers de goedkoopste duurzame energiebron. Initiatieven gericht op opwekking van windenergie passen in de ogen van het rijk met name goed in industriële omgevingen (werkgebieden) en gekoppeld aan lijninfrastructuur.

Provincie Zeeland is vanwege de gunstige windomstandigheden en het karakter van het landschap uitermate geschikt voor windenergieprojecten. De Rijksadviseur voor het landschap heeft recent een voorkeur uitgesproken voor grote industrie- en havengebieden, grootschalige lege landschappen, oude en nieuwe kustlijnen, grote kunstmatige verdedigingswerken tegen de zee en sluizen en dammen als windenergielocatie⁵.

De hoogte en het vermogen van moderne windturbines is in de laatste jaren sterk toegenomen. Dergelijke turbines passen in een open landschap dat al benut wordt voor werkfuncties en infrastructuur. Het werklandschap van de deltawerken rondom de Krammersluizen is zo'n werkomgeving waar de verkeersstructuren (N59 en N257) op dammen door het waterrijke landschap lopen en daar één van de hoofdscheepvaartroutes kruist. Het sluizencomplex wordt omgeven door in- en uitlaatwerken en strek- en geleidingsdammen. De aanwezige dammen bieden een basis om moderne windturbines te bouwen. Daarmee is een structuur aanwezig die mogelijkheden biedt voor lijn- of rasteropstellingen die qua schaal en beleving passen in het landschap.

⁵ Bron: *Een choreografie voor 1000 molens*, Ytje Feddes, Rijksadviseur voor het landschap.

⁶ Ministerie van IenM, Ministerie van EL&I. *Rijkswaterstaat, provincie, gemeenten en Initiatiefnemers*.

1.4 Rolverdeling

De initiatiefnemers

Initiatiefnemers zijn de beide coöperaties Zeeuwind en Deltawind.

Coöperatieve Windenergie Vereniging

Zeeuwind U.A.

Postbus 5054

4380 KB Vlissingen

www.zeeuwind.nl

Coöperatie Deltawind U.A.

Postbus 311

3240 AH Middelharnis

www.deltawind.nl

De initiatiefnemers zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het opstellen van dit startdocument en het MER.

Het bevoegd gezag

Bij de realisering van dit project is een drietal overheidslagen betrokken: rijk, provincie en gemeente. Op grond van de coördinatie-regeling heeft het rijk de leidende rol in de planologische procedure. De ministers van EL&I en IenM stellen het inpasingsplan op dat de plaatsing van windmolens en bijbehorende infrastructuur en netaansluiting mogelijk moet maken. Voor de onderbouwing van dit ruimtelijk besluit is altijd een milieueffectrapportage (m.e.r.) nodig. Dit betekent dat de ministers van EL&I en IenM tevens bevoegd gezag worden met betrekking tot de plan-m.e.r.

Ministerie van Economische Zaken,

Landbouw & Innovatie (EL&I)

Postbus 20101

2500 GC Den Haag

www.rijksoverheid.nl/ministeries/eleni

Per 1 april 2011 is het gewijzigde Besluit milieueffectrapportage in werking getreden. Voor dit project houdt dit in dat zowel het ministerie van IenM (Rijkswaterstaat) als de gemeente bevoegd gezag zijn voor de project-MER.

De burgemeesters en wethouders van de gemeente Schouwen-Duiveland zijn bevoegd gezag voor het verlenen van een

omgevingsvergunning en de daaraan gekoppelde project-m.e.r.-procedure die nodig is voor de realisatie van het windpark. Rijkswaterstaat is bevoegd gezag voor zowel de project-m.e.r. als de watervergunning. De provincie is bevoegd gezag voor de Natuurbeschermingswetvergunning. Tevens past de provincie haar ruimtelijke structuurvisie aan.

Contactgegevens gemeente**Gemeente Schouwen-Duiveland**

Postbus 5555

4300 JA Zierikzee

www.schouwen-duiveland.nl**Contactgegevens RWS**

Rijkswaterstaat Goes

Postbus 5041

4330 KA Middelburg

www.rijkswaterstaat.nl**Contactgegevens provincie**

Provincie Zeeland

Postbus 6001

4330 LA Middelburg

www.zeeland.nl**1.5 Overlegstructuren**

De beoogde ontwikkelingen worden besproken in het zogenoemde “Overlegplatform Windpark Krammer” waarin de verschillende betrokken organisaties⁶ zitting hebben. Daarnaast worden overleggen met bestuurders en overige betrokken partijen georganiseerd.

1.6 Leeswijzer

Dit startdocument bestaat uit een zestal hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt de doelstelling en het kader van het initiatief beschreven. Hoofdstuk 3 geeft inzicht in het initiatief en de te onderscheiden alternatieven. Hoofdstuk 4 behelst de mogelijke effecten die het initiatief met zich meebrengt en geeft het beoordelingskader weer waarop het initiatief wordt beoordeeld in het MER. Hoofdstuk 5 geeft een beeld van het relevante beleidskader. Hoofdstuk 6 tot slot bevat een overzicht van de te doorlopen procedure die wordt gevolgd om tot realisatie van het windpark te komen.

02.

DOELSTELLING EN KADER

Doelstelling

Op welke wijze kan het initiatief; het realiseren van het windpark Krammer het beste ingepast worden in de omgeving, waarbij eventuele negatieve effecten op natuur, leefomgeving en milieu zoveel mogelijk worden tegengegaan.

Doel van de startnotitie en het MER

Doel van deze startnotitie is betrokkenen informeren over de achtergrond en de aard van het voornemen. De startnotitie wordt ter inzage gelegd, zodat het voor eenieder mogelijk wordt om zienswijzen in te dienen omtrent de te beschouwen alternatieven of de te onderzoeken milieuaspecten.

Doel van het MER is het leveren van informatie om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming. Het MER geeft inzicht in mogelijke alternatieven, beschrijft de effecten op het milieu en geeft tevens aan op welke wijze de mogelijk optredende effecten verminderd of tenietgedaan kunnen worden door zogenaamde mitigerende maatregelen te benoemen of eventueel compensatie toe te passen.

Rijksinpassingsplan

Het windpark kan op grond van het vigerende Provinciaal Omgevingsplan (2006-2012) en het vigerende bestemmingsplan van de gemeente Schouwen-Duiveland niet zo maar gerealiseerd worden. Hiervoor dient een ruimtelijke procedure te worden doorlopen.

Zoals in de inleiding al aangegeven is in de Elektriciteitswet 1998 bepaald dat de ruimtelijke procedure op grond van de Wet ruimtelijke ordening van toepassing is op windenergieprojecten

met een vermogen van tenminste 100 MW. Hieruit volgt dat een (rijks)inpassingsplan wordt vastgesteld en dat de voorbereiding en bekendmaking daarvan wordt gecoördineerd met de voorbereiding en bekendmaking van op aanvraag of ambtshalve te nemen besluiten. Gezien de omvang in geïnstalleerd vermogen van het voorgenomen windpark is dit van toepassing.

Dit betekent dat het onderhavige windenergieproject een door het rijk gecoördineerde ruimtelijke procedure doorloopt. Hierbij stellen de ministers van EL&I en IenM het inpassingsplan op dat de plaatsing van windturbines en bijbehorende infrastructuur en netaansluiting mogelijk moet maken. Dit plan wordt direct onderdeel van het bestemmingsplan van de gemeente.

Voor de onderbouwing van dit ruimtelijk besluit is altijd een milieueffectrapportage (m.e.r.) nodig. Dit betekent dat de ministers van EL&I en van IenM tevens bevoegd gezag zijn met betrekking tot de plan-m.e.r.-procedure. Daarnaast worden alle vergunningprocedures gecoördineerd waardoor er een meer gestroomlijnd proces kan worden gevolgd. Beroep en bezwaar is mogelijk op één moment bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

De verantwoordelijkheden voor de uitvoeringsbesluiten blijven bij rijkscoördinatie ongewijzigd. De uitvoeringsbesluiten (vergunningen en ontheffingen) blijven bij hetzelfde bevoegd gezag als wanneer het project niet door het Rijk gecoördineerd zou zijn.

Mer-plicht

Het initiatief; het oprichten van een windpark met een vermogen van meer dan 100 megawatt, is op grond van het vigerende Besluit-milieueffectrapportage (april 2011) niet direct mer-plichtig maar wel m.e.r.-beoordelingsplichtig. Onderdeel 22.2 van de zogenoemde D-lijst stelt dat “de oprichting, wijziging of uitbreiding van een windturbinepark m.e.r.-beoordelingsplichtig is in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op “een gezamenlijk vermogen van 15 megawatt of meer of 10 windturbines of meer bevat”. Het bevoegd gezag kan na beoordeling van de mogelijke milieueffecten besluiten dat een project-MER opgesteld dient te worden. Omdat dit initiatief nabij Natura 2000-gebieden ligt, vinden de initiatiefnemers het wenselijk om een project-MER op te stellen.

Plan-m.e.r.

Naast de m.e.r.-beoordelingsplicht voor wat betreft het project-

m.e.r., bestaat er voor dit project een plicht om een plan-m.e.r. uit te voeren.

Indien namelijk een ruimtelijk plan (in dit geval dus het rijksinpassingsplan, verder kortweg ‘inpassingsplan’ genoemd) wordt aangepast om een activiteit mogelijk te maken waarvoor een m.e.r.-plicht of m.e.r.-beoordelingsplicht geldt, is voor het inpassingsplan het doorlopen van een plan-m.e.r.-procedure vereist. Het plan-MER beschouwt de mogelijke milieueffecten van het inpassingsplan.

De ligging van een initiatief in, of in de buurt van een Natura 2000-gebied is eveneens aanleiding om een (plan-)mer-procedure te doorlopen. Gezien de mogelijke milieueffecten en de nabije ligging van de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak (Volkerakmeer), Grevelingen en Oosterschelde (zie bijlage 1) is het doorlopen van een (plan-)m.e.r.-procedure een logische keuze.

Project-m.e.r.

Artikel 2.2 van het Besluit Omgevingsrecht stelt dat als er qua omvang een m.e.r.-beoordeling nodig is er ook een vergunningsplicht geldt. In kolom 4 van onderdeel D van de bijlage van het Besluit m.e.r. staan het besluit als bedoeld in artikel 6.5 onderdeel c van de Waterwet of de besluiten waarvoor afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. Dit zijn de waterwet en de omgevingsvergunning op grond van de WABO.

Combinatieprocedure

Voor het beoogde windpark Krammer schrijft de wet voor dat de procedures voor het project-m.e.r. en het plan-m.e.r. gecombineerd en gelijktijdig moeten worden doorlopen en ook dat in beginsel één gecombineerd MER wordt gemaakt⁷. Korthedshalve wordt het bovenstaande hierna aangeduid met de term “combinatieprocedure”. De onderhavige startnotitie beschrijft de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen gecombineerde MER en is daarmee een belangrijke stap in de combinatieprocedure. Vanwege de combinatie van procedures is het ministerie van EL&I mede verantwoordelijk voor de concept-notitie Reikwijdte en Detailniveau.

De initiatiefnemers stellen voor beide m.e.r.-aanleidingen te combineren in één m.e.r.-procedure. Dit is voor de hand liggend

gelet op de van toepassing zijnde rijkscoördinatieregeling. Vanaf 1 juli 2010 is de nieuwe regelgeving omtrent m.e.r. van kracht. Deze wijziging van de Wet milieubeheer brengt meer flexibiliteit en minder procedurele verplichtingen met zich mee.

Het project-MER en plan-MER wordt door de initiatiefnemers gecombineerd tot één milieueffectrapport, dat voldoet aan de eisen van beide. Zo zal dan bijvoorbeeld de onderbouwing van de locatiekeuze aan bod komen (een element van een plan-MER), en zal het effect op het milieu gedetailleerd worden beschreven conform de eisen voor een project-MER.

In hoofdstuk 6 wordt nader ingegaan op het verloop van deze procedure.

Watertoets

De voor het rijksinpassingsplan benodigde watertoets, waarin Rijkswaterstaat een belangrijke rol speelt zal zoveel mogelijk worden geïntegreerd in en afgestemd worden met de m.e.r.-procedure.

Vergunningen

Het Besluit Omgevingsrecht stelt dat als er qua omvang een mer-beoordeling nodig is, er ook een vergunningsplicht geldt (omgevingsvergunning). De omgevingsvergunning (hieronder vallen o.a. wat eerder milieuvergunning en bouwvergunningen werden genoemd) zal worden aangevraagd bij het daarvoor aangewezen bevoegd gezag; Burgemeester en Wethouders van de gemeente Schouwen-Duiveland.

De minister van IenM (Rijkswaterstaat) is bevoegd om voor de realisatie van de windturbines een Watervergunning (ex artikel 6.5 lid c van de Waterwet) te verlenen.

Voor de aanleg en exploitatie van dit windpark zijn nog andere vergunningen nodig, zoals een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet van de Provincie en mogelijk een ontheffing op grond van de Flora- en faunawet (Bevoegd Gezag hiervoor is de minister van EL&I).

⁷ zie artikel 3.35, zesde lid van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 14.4b van de Wet milieubeheer

03.

VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN TE BESCHOUWEN ALTERNATIEVEN

3.1 Voorgenomen activiteit

Het initiatief is gericht op de realisatie van een windpark op te richten op en rondom het Krammersluizencomplex (inclusief de daarbij behorende infrastructuur). Het initiatief is gericht op het realiseren van circa 20-40 windturbines met een gezamenlijk opgesteld vermogen van ruim 100 MW.

Het plangebied is gelegen op een plek waar drie grote deltawateren bij elkaar komen; het Grevelingenmeer, het Krammer-Volkerak en de Oosterschelde.

Deze wateren zijn van elkaar gescheiden door de Grevelingendam en de Philipsdam. Beide dammen en de Krammersluizen maken onderdeel uit van de Deltawerken. Over de dammen lopen de provinciale wegen N59 en N257.

Het plangebied wordt grofweg begrensd door Goeree-Overflakkee in het noorden, Schouwen-Duiveland in het westen en Sint Philipsland in het zuiden.

Het karakter van het werklandschap in combinatie met de aanwezige infrastructuur en het windaanbod maken het gebied uitermate geschikt voor windenergie.

De windturbines worden gebouwd op funderingen. Voor de aanleg zijn toeritten en opstelplaatsen nodig voor de hijskranen waarmee de turbines geplaatst worden. In het water zijn drijvende opstelplaatsen noodzakelijk. De opstelplaatsen op land en de toeritten blijven intact om tijdens de exploitatie ge-

bruikt te kunnen worden voor eventuele reparaties en periodiek onderhoud. Naast turbines is de aanleg van één of meerdere schakelstations vereist.

De geproduceerde energie wordt door middel van nieuw aan te leggen ondergrondse kabels naar het schakelstation gebracht. Vanuit dit station wordt een nieuwe ondergrondse transportverbinding aangelegd naar het landelijke energienetwerk.

3.2 Autonome ontwikkelingen

In het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) is een verkenning uitgevoerd naar het herintroduceren van zoutwaterinlaat in de Grevelingen en het Volkerak Zoommeer. Deze inlaat zal leiden tot veranderingen in waterstanden en natuurwaarden en daarmee indirect ook de mogelijke alternatieven en de optredende milieueffecten beïnvloeden. Een definitief besluit over de zoutwaterinlaat is op dit moment nog niet genomen. Het Nationaal Waterplan geeft een voorkeur aan voor zoutinlaat mits de zoetwatervoorziening gewaarborgd is. In de beschrijving van de autonome ontwikkeling zullen mogelijk twee scenario's beschreven worden. Als eerder een kabinetsbesluit wordt genomen dan zal daar uiteraard vanuit worden gegaan.

Overwogen wordt op termijn de capaciteit van de Krammersluizen te vergroten. Naar verwachting is dit technisch niet in conflict met het windparkinitiatief. Als deze ontwikkeling concreet wordt dan is een uitdrukkelijk wisselwerking tussen de sluisaanpassing en het windparkinitiatief gewenst.

Het plangebied maakt deel uit van het gebied waarvoor ter uitvoering van de PKB Ruimte voor de Rivier het rijksinpassingsplan 'Waterberging Volkerak-Zoommeer' is opgesteld. Hiervoor wordt tevens een m.e.r.-procedure doorlopen. In februari 2009 is een startnotitie voor de m.e.r.-procedure verschenen. Het MER wordt op dit moment opgesteld.

De vaststelling van het inpassingsplan laat ruimte voor de ontwikkeling van windenergie, met als randvoorwaarde dat die ontwikkeling niet ten koste gaat van de capaciteit van de waterberging.

De huidige situatie en de autonome ontwikkelingen zullen samen dienen als referentiekader (nulalternatief) voor de te beschrijven alternatieven.

3.3 Alternatieven en varianten

Locatiekeuze

Een belangrijk onderdeel van deze plan-m.e.r. procedure is het onderbouwen van de locatiekeuze. Hierbij is een zorgvuldige afweging wenselijk.

Duidelijk is dat in Nederland nog verschillende geschikte windlocaties nodig zijn om de duurzaamheidsdoelen, zoals reductie van CO₂-emissie, te halen. De initiatiefnemers zijn gevestigd in de Zuidwestelijke delta en willen bijdragen aan het Zeeuwse aandeel van de duurzaamheidsdoelstellingen.

Het onderzoeksgebied (omgeving Krammersluizen) is mede vanwege het gunstige windklimaat geschikt voor windenergieproductie.

Concentratie van turbines is qua exploitatie het meest rendabel. Grootchalige lege landschappen, kustlijnen, grote kunstmatige verdedigingswerken en sluizen en dammen zijn geschikte grootchalige windenergielocaties. Uitgaande van de concentratie-gedachte is in provincie Zeeland een zeer beperkt aantal locaties geschikt voor de realisatie van een grootchalig windpark. In 2006 zijn 4 Zeeuwse concentratiezones genoemd: De Oosterscheldekering, de Kreekraksluizen en de industriegebieden Sloegebied en Kanaalzone. Deze locaties zijn als zodanig ook in ontwikkeling.

Vervolgens is gezocht naar nieuwe concentratielocaties. Hierbij voldoen mogelijk de locaties Brouwersdam en de Grevelingendam/Philipsdam aan de randvoorwaarden om geconcentreerde windturbines aan te leggen. De Philipsdam voldoet samen met het Krammersluizencomplex in elk geval aan de omvangseisen en kent weinig beperkingen (zoals de aanwezigheid van intensieve recreatie of technische beperkingen).

De locatie Krammer is bovendien een modern deltalandschap in gebruik voor maatschappelijke functies met weinig menselijke bewoning op korte afstand. Het landschap heeft een open structuur dat al benut wordt voor werkfuncties en infrastructuur. De turbines kunnen geconcentreerd worden aangelegd langs doorgaande wegen en op en rondom het sluizencomplex en op of nabij de aanwezige (strek)dammen. Economische activiteiten worden zo gebundeld.

Het sluizencomplex wordt omgeven door in- en uitlaatwerken en strek- en geleidingsdammen. De aanwezige dammen bieden een basis om moderne windturbines te bouwen. Daarmee is een structuur aanwezig die mogelijkheden biedt voor lijn- of rasteropstellingen die qua schaal en beleving passen in het landschap. De breedte en stevigheid van de dammen verschilt per locatie.

De initiatiefnemer ziet, om de hiervoor genoemde redenen, nabij de Krammersluizen goede mogelijkheden die op andere plekken ontbreken. Indirect kan het initiatief bovendien bijdragen aan het stimuleren van de regionale economie en modernisering van het deltalandschap. Windturbines kunnen de lijnen van het landschap versterken. Het cultuurdeel van het landschap krijgt hierdoor meer het karakter van een energielandschap.

De aanwezigheid van bijzondere natuurwaarden en “natuurlandschap” in het gebied is van groot belang. Dit blijkt uit de status die aan de omringende gebieden is toegekend. De initiatiefnemer hecht er aan het effect op de natuurwaarden goed te onderzoeken en na te gaan of eventuele negatieve effecten te mitigeren of te compenseren zijn. Er zal gezocht worden naar alternatieven die de opbrengst maximaliseren en de mogelijk negatieve effecten op natuurwaarden minimaliseren.

De locatie Krammersluizen leek eerder minder geschikt voor een windenergieproject vanwege de relatief grote afstand ten opzichte van het elektriciteitsnetwerk. Door het toegenomen vermogen van moderne windturbines is het echter nu economisch interessanter geworden hier een windpark te realiseren en de locatie aan te sluiten op het bestaande elektriciteitsnetwerk.

Resumerend kan geconstateerd worden dat de locatie Krammersluizen in potentie goed past in de landelijke en regionale zoektocht naar geschikte locaties om de beoogde duurzaamheidsdoelstellingen te realiseren. In het plan-MER zal een nadere onderbouwing van de locatiekeuze en de redelijkerwijs te beschouwen alternatieve locaties en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven worden opgenomen.

Alternatieven en varianten

Bij het vaststellen van alternatieven zal het MER zich beperken tot mogelijke locaties in de omgeving van het sluzencomplex.

In het MER zullen enkele relevante alternatieven en varianten worden beschreven en uitgewerkt. Alternatieven zullen worden vergeleken met het bestaande referentiekader, dit wordt gevormd door de huidige situatie in het gebied inclusief de te voorziene autonome ontwikkelingen die voortkomen uit vastgesteld beleid.

Het denken over mogelijke inrichtingsalternatieven rondom de Krammersluizen is gestart met een Verkennende (locatie)studie. Landschapsarchitecten van bureau Bosch Slabbers hebben in 2010 samen met de initiatiefnemer een eerste zoektocht uitgevoerd naar mogelijke opstellingen die recht doen aan de landschappelijke structuur en kwaliteiten van het landschap.

In een opstellingenstudie is gekeken naar een drietal mogelijke alternatieven:

1. “eilanden”; molens markeren de overgangen land-water en sluiten aan bij dijken structuur;
2. “autonoom”; zoekt landschappelijke kracht in eigen opstelling, maakt nieuw landschap;
3. “kunstwerk”: sluit aan bij het kunstmatig karakter dammen en Krammersluizen.

Het “model Kunstwerk” heeft landschappelijk sterk de voorkeur. Dit model geeft een helder, rustig en compact landschapsbeeld. Landschap is een belangrijk onderscheidend milieuaspect.

Van belang is dat de zichtlijnen over het water zo veel mogelijk behouden blijven. Windturbines plaatsen op de overgangen verkleint optisch de schaal van het water.

Binnen dit basisuitgangspunt zijn verschillende alternatieven mogelijk. Ter versterking van het landschappelijke patroon geven landschapsarchitecten in overweging enkele turbines in het water te bouwen waarmee qua landschappelijke beleving mogelijk een natuurlijker en visueel logischer patroon ontstaat.

In het overlegplatform Windpark Krammer zijn verschillende opties de revue gepasseerd en getoetst aan de hand van tech-

nische en beleidsmatige randvoorwaarden. Uit deze screening komen diverse mogelijkheden naar voren die in het MER nader gescreend dienen te worden op relevante milieueffecten.

Variabelen

Niet alle variaties zijn relevant, uitgangspunt is dat omwille van de landschappelijke eenheid zo min mogelijk variatie in hoogte en type molens (bijvoorbeeld 2 of 3 rotorbladen) optreedt.

Het exacte turbinetype (of types) is op dit moment nog niet vastgesteld om te kunnen anticiperen op de nieuwste ontwikkelingen.

Eerste relevante variabel aspect (naast het aantal te bouwen molens) is het opstellingspatroon. Uitgaande van het aansluiten bij bestaande structuren zijn er meerdere modellen mogelijk. Variatie is gelegen in het patroon. Gedacht kan worden aan een vrije verspreiding over de aanwezige landschapsmarkeringen (een “wolk”), een patroon dat meer aansluit bij de bestaande oost-west (strek)dammen en de Philipsdam; aangeduidt als “lijn”) of een lijnpatroon waarbij, naast de oost-westlijnen, de noord-zuid lijn dubbel wordt uitgevoerd parallel aan de Philipsdam (“dubbele lijn”).

Tweede variabele is de hoogte. Deze is van belang voor het zicht op de turbines vanuit verschillende richtingen maar ook de aansluiting bij de schaal van het landschap. De hoogte is mede bepalend voor de opbrengst van de turbine.

Ashoogte, vermogen en rotordiameter zijn deels aan elkaar gerelateerd. Om in het MER straks inzicht te krijgen in de milieueffecten is het in dit stadium praktisch om te werken met indicatieve “turbineklassen”. In het MER zullen de te hanteren klassen definitief worden vastgesteld.

	Klasse I	Klasse II
Vermogen	3 – 5 MW	6 MW en meer ⁸
Ashoogte	80 – 100 meter	100 – 138 meter
Rotordiameter	80 – 115 meter	100 – 130 meter en meer

Tabel 3.1 Indeling turbineklassen

⁸Deze hoogte hangt af van de stand der techniek van dit moment. Op dit moment zijn turbines van circa 7,5 tot 8 MW mogelijk.

Mogelijk te kiezen ashoogtes zijn 80 meter of 100 meter en hoger. Onder de 100 meter hoogte komen enkel de patronen met 3-5 megawatt turbines (klasse I) in aanmerking. Vanaf 100 meter hoogte bestaan mogelijkheden voor 3 megawatt turbines of een combinatie van 3-5 en 6 (of meer) megawatt turbines.

Deze combinatie kan wenselijk zijn omdat mogelijk niet alle locaties geschikt zijn voor het plaatsen van molens uit klasse II (vanwege de omvang van de fundering in relatie tot de draagkracht van dijklichamen).

De rotordiameter bepaalt direct de onderlinge afstand en daarmee ook het opstellingspatroon. Bij een (te) kleine onderlinge afstand ontstaat onderlinge beïnvloeding van het windaanbod per molen (het zogenaamde “zoeffect”). Dit dient zo veel mogelijk geminimaliseerd te worden.

Als variabele wordt ook de aansluitmogelijkheid op het bestaande energienetwerk onderzocht. Voor de aansluiting van het windpark op het elektriciteitsnetwerk zijn meerdere kabeltracés en aansluitpunten mogelijk. In het MER worden potentieel geschikte tracés en aansluitpunten uitgewerkt en onderzocht op hun (tijdelijke en permanente) milieueffecten. In afbeelding 3.1 wordt het zoekgebied voor het aan te leggen kabeltracé aangegeven:

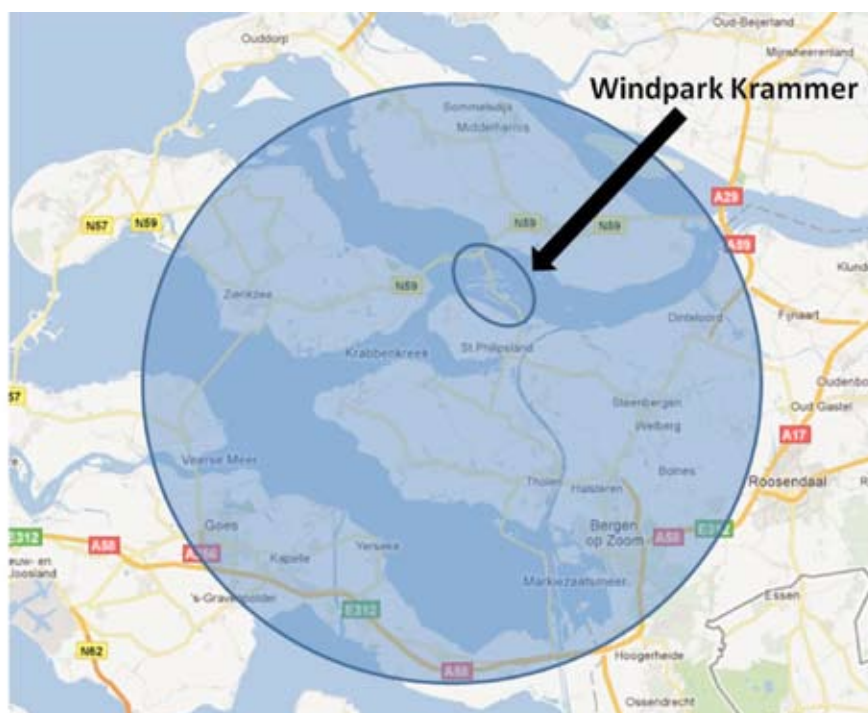
Tot slot kunnen ook specifieke natuurwaarden, vliegroutes ed. aanleiding zijn tot patroonwijzigingen binnen de hoofdpatronen.

In afbeelding 3.2 t/m 3.7 op de volgende pagina's worden enkele mogelijke opstellingsalternatieven gevisualiseerd. De aantallen en posities van de ingetekende turbines zijn indicatief !.

De volgende alternatieven worden onderscheiden:

1. Alternatief “wolk” 80 meter
2. Alternatief “wolk” 100 meter
3. Alternatief “lijn” 80 meter
4. Alternatief “lijn” 100 meter
5. Alternatief “dubbele lijn” 80 meter
6. Alternatief “dubbele lijn” 100 meter

In het MER zal een verdere detaillering en trechtering van alternatieven en varianten worden toegepast. Mede op basis van de binnenkomende zienswijzen en adviezen over de startnotitie zal op een goed moment de juiste bandbreedte aan alternatieven worden vastgelegd, waarmee ook de gebiedsgrenzen worden bepaald. Op basis van een globale effectbepaling zal worden nagegaan waar (verdere) kansen en belemmeringen liggen. Ook het opbrengstverschil zal worden vastgesteld en meegenomen worden in de overwegingen.

Afbeelding 3.1. Zoekgebied kabeltracé

Afbeelding 3.2. Alternatief "Wolk" 80 meter

Legenda

- ↑ Klasse 3MW of meer
- ↑ Klasse 6 MW of meer

Afbeelding 3.3. Alternatief "Wolk" 100 meter

Afbeelding 3.4. Alternatief "Lijn" 80 meter

Legenda

- ↑ Klasse 3MW of meer
- ↑ Klasse 6 MW of meer

Afbeelding 3.5. Alternatief "Lijn" 100 meter

Afbeelding 3.6. Alternatief "Dubbele Lijn" 80 meter

Legenda

- ↑ Klasse 3MW of meer
- ↑ Klasse 6 MW of meer

Afbeelding 3.7. Alternatief "Dubbele Lijn" 100 meter

04.

TE ONDERZOEKEN MILIEUASPECTEN

In het MER zullen de negatieve en positieve effecten van de verschillende alternatieven en varianten worden beschreven en beoordeeld.

Het nulalternatief (de huidige situatie + autonome ontwikkelingen) fungeert als referentie voor de beoordeling van de effecten. De effectbeschrijving zal waar mogelijk en zinvol met cijfers onderbouwd worden. Indien het niet mogelijk is om de effecten te kwantificeren, zal de beschrijving kwalitatief zijn.

Per milieuaspect zal onderscheid worden gemaakt in het plangebied (het gebied van de ingreep) en het studiegebied (het gebied waar effecten op kunnen treden). De omvang van het studiegebied – het gebied waarbinnen zich mogelijke effecten kunnen voordoen – verschilt per milieuaspect. In het algemeen is het studiegebied (veel) groter dan het plangebied: het gebied waarbinnen zich de voorgenomen activiteit afspeelt. Naar verwachting zal het studiegebied zich voor de meeste milieuaspecten (uitgezonderd landschap, vogels en geluid) niet ver buiten het plangebied uitstrekken.

De effecten worden per milieuaspect beschreven aan de hand van beoordelingscriteria. Soms is dit een harde parameterwaarde die door de overheid is aangewezen als een norm (getal), bijvoorbeeld de voorkeursgrenswaarde voor geluidhinder. Zo wordt getoetst aan de norm en worden de alternatieven (en varianten) onderling vergeleken op milieueffecten en duurzaamheid. In tabel 4.1 is per milieuaspect aangegeven welke criteria worden gebruikt en de wijze waarop de effecten worden beschreven en beoordeeld (kwantitatief en/of kwalitatief).

Aangegeven zal worden of de effecten tijdelijk of permanent, omkeerbaar of onomkeerbaar, op korte of op lange termijn spelen en of cumulatie van effecten optreedt. Zowel de positieve als de negatieve effecten worden aangegeven. Er zal onderscheid worden gemaakt in effecten tijdens de aanleg- en inrichtingsfase en effecten tijdens de exploitatiefase. Voorts zal per alternatief worden aangegeven welke mitigerende en/of compenserende maatregelen mogelijk zijn.

Per milieuaspect wordt een aantal concrete criteria geformuleerd op basis waarvan de effecten worden beschreven en beoordeeld. Doelstelling hiervan is het MER toe te spitsen op de effecten die essentieel zijn voor de besluitvorming.

Indien uit inspraak blijkt dat er nog andere dan genoemde effecten van belang zijn zullen deze, mits relevant, in het MER eveneens aan de orde komen. Bij het bepalen van het onderscheid tussen relevante en matig relevante effecten spelen vooral de volgende karakteristieken een rol:

- de omvang en ernst van het effect;
- de duur van het effect;
- en de (on)omkeerbaarheid van het effect.

In het navolgende wordt per aspect kort toegelicht welke zaken in beschouwing worden genomen in het MER.

Geluid

Het geluid van windturbines is afkomstig van de bewegende delen die door de wind worden aangedreven (de drive train en de rotorbladen). Een deel van het geluid wordt veroorzaakt door de luchtverplaatsing tussen rotor en mast. De huidige generatie windturbines produceren veelal minder geluid dan oudere modellen. In het MER zal worden aangegeven of aan de wettelijke voorschriften voor geluid wordt voldaan. Dit gebeurt door de geluidbelasting te bepalen op de gevel van geluidsgevoelige objecten die in de buurt zijn gelegen van het voornemen. Hierbij zal de nieuwe geluidsnorm Lden 47 dB en Lnight 41 dB worden gehanteerd.

Trillingen als gevolg van heiverkzaamheden in de aanlegfase kunnen mogelijk hinder veroorzaken.

Slagschaduw

Windturbines veroorzaken als gevolg van de draaiende rotor een bewegende schaduw, de zogenoemde slagschaduw. Op bepaalde plaatsen en onder bepaalde omstandigheden kan de slagschaduw op een raam van een vertrek vallen en in dat vertrek een hinderlijke wisseling van lichtsterkte veroorzaken. De mate van hinder wordt onder meer bepaald door de frequentie van passeren, door de blootstellingsduur en door de intensiteit van de wisselingen in lichtsterkte. Daarnaast is de mate waarin hinder optreedt ook afhankelijk van de opstelling, het type windturbine en de kans op hinder (windrichting, kans op zon en kans dat de windturbine in bedrijf is). In het MER zal worden aangegeven of voldaan kan worden aan de wettelijke normen voor slagschaduw-hinder, door te bepalen waar de slagschaduwcontour ligt waarbinnen sprake kan zijn van slagschaduw-hinder en te bekijken of daarbinnen woningen zijn gelegen.

Bodem en Water

Voor de plaatsing van de windturbines worden verhardingen aangebracht die effect op de bodem en de waterhuishouding kunnen hebben, o.a. fundatieoppervlak, kraanopstelplaatsen en de realisatie van een verdeelstation. Daarnaast zal een nieuwe transportleiding worden aangelegd om de turbines te koppelen aan het elektriciteitsnetwerk.

Tevens zal, indien buitendijks gebouwd wordt, het effect van de turbines op het waterkerend vermogen van de dijk beschreven worden. De effecten op de waterhuishouding zullen in het MER beoordeeld worden. Hierbij worden zowel de effecten op grondwater en grondwaterstroming als de effecten op oppervlaktewaterkwaliteit en kwantiteit beschreven. Ook zal het mogelijk optreden van zettingen als gevolg van heiwerkzaamheden worden beschreven.

Veiligheid

Onderzocht zal worden welke effecten het plaatsen van de windturbines heeft op de veiligheid. De veiligheidsrisico's wordt bepaald door zowel het plaatsgebonden risico (PR) als het groepsrisico (GR) vast te stellen. Het gaat daarbij zowel om veiligheid op land als nautische veiligheid. Speciale aandacht gaat uit naar de diverse technische voorzieningen (radar, sluisen, pomp- en verdeelinstallaties etcetera).

Volgens vigerend beleid van het ministerie van Infrastructuur

en Milieu (IenM) mag niet gebouwd worden in de kernzone van een waterkering. Om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om hier toch windturbines te plaatsen, zijn 2 pilots ingesteld om de beleidsregel te evalueren, waaronder een pilot voor de Krammersluizen. De initiatiefnemers worden in de gelegenheid gesteld te onderzoeken wat de gevolgen (qua waterveiligheid, qua beheer(skosten), mogelijke mitigerende maatregelen) zijn van plaatsing van windturbines in de kern- of beschermingszone van de waterkering. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn van belang voor de vergunningverlening. Uit het onderzoek blijkt vooralsnog dat er vanuit funderings- en watertechniek, engineering en waterveiligheid waarschijnlijk geen onoverkomelijke belemmeringen zijn te constateren voor het initiatief en er geen invloeden zijn op calamiteitenrisico's.

Verder zal nagegaan worden welke effecten initiatief heeft op straalpaden en de radar van vliegbasis Woensdrecht.

Natuur

Bekeken zal worden wat de effecten van het windpark zijn op flora en fauna, bijvoorbeeld als gevolg van verharding (voet van de molen) of aanlegwerkzaamheden. Qua flora zal gekeken worden naar de voorkomende waarden ter plaatse van de ingreep en de herstelmogelijkheden.

Hierbij zal ook ingegaan worden op de (tijdelijke) effecten op de flora als gevolg van de aanleg van elektriciteitsleidingen.

De effecten op vogels en vleermuizen dienen zorgvuldig vastgesteld te worden. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om aanvaringsrisico voor (trek)vogels en vleermuizen, verstoring van fourageermogelijkheden en rustplekken voor vogels (bijvoorbeeld hoogwatervluchtplaatsen op dammen en grondwerken) en barrièrewerking. Ook zal nagegaan worden of de windturbines die geplaatst worden in het water leiden tot af- of toename van fourageermogelijkheden door wijziging in waterstromen en indirecte veranderingen in voedselaanbod (vegetatie, onderwatervegetatie, vestigingsmogelijkheden voor driehoeks- en andere mosselsoorten, visstand etc).

Speciale aandacht zal uitgaan naar het effect van het windpark op vogels die beschermd worden in de nabij gelegen Natura 2000-gebieden; Grevelingen, Krammer-Volkerak en Oosterschelde. De autonome ontwikkelingen in deze gebieden zullen hierbij zeer bepalend zijn. Negatieve effecten zullen uitgesloten moeten worden (bijvoorbeeld door mitigerende maatregelen).

Via het uitvoeren van een zogenoemde Passende beoordeling zal nagegaan worden of er effecten optreden op de instandhoudingsdoelen voor de bijzondere soorten (bijvoorbeeld voor de Gewone Zeehond, de Bruinvis en de Noorse Woelmuis) en habitats.

Uiteraard wordt ook ingegaan op de mogelijke aantasting van door rijk en provincie aangewezen statusgebieden zoals de beschermd natuurmonumenten (Krammer-Volkerak en Oosterschelde), de aangewezen Ecologische Hoofdstructuur, de Provinciale ecologische hoofdstructuur en eventuele andere beschermde gebieden. Daarbij wordt tevens de in deze gebieden geldende natuurcompensatieverplichting uitgewerkt, indien dit aan de orde is.

Landschap

Het MER zal aandacht besteden aan de invloed van het windpark op het landschap. De plaatsing van een groot aantal turbines kan een grote invloed hebben op het landschapsbeeld ter plaatse en vanuit de omliggende eilanden. Nagegaan zal worden in hoeverre de windturbines aansluiten bij bestaande landschappelijke structuren en de ontwikkelingsgeschiedenis van het huidige landschap. Met de plaatsing van grote windturbines kunnen ruimtelijke kwaliteiten worden ontwikkeld, maar ook kwaliteiten worden aangetast. Aan de hand van beschrijvingen en fotovisualisaties (op ooghoogte en vanuit verschillende posities) zal in het MER een indruk worden gegeven wat het windpark en de verschillende varianten (opstellingen en patronen) betekenen voor het landschapsbeeld en de belevingswaarde (vergezichten en de aansluiting dijken, dammen en aanwezige technische installaties). Ook moeten de al langer bestaande beleidsdoelen als: “bescherming van rust en weidsheid van het landschap” in de beoordeling worden betrokken.

Cultuurhistorie en archeologie

In het MER wordt aangegeven of er cultuurhistorische waarden aangetast worden.

Daarnaast zal nagegaan worden of er archeologische relictten in de bodem ter plaatse van de windturbines aanwezig zijn en welke maatregelen genomen kunnen worden om eventuele waarden te beschermen.

Energieopbrengst en CO₂ vermindering

Eén van de belangrijkste redenen om windenergie initiatieven

te realiseren is het opwekken van duurzame energie. Van de te onderscheiden alternatieven wordt daarom in het MER berekend hoeveel energie wordt opgewekt. Ook kan worden bepaald welke uitstoot van schadelijke stoffen (CO₂, NO_x, en SO₂) het windpark bespaart in vergelijking met de situatie dat dezelfde energie wordt opgewekt volgens conventionele wijze, zoals kolenverbranding.

Overige effecten

Nagegaan zal ook worden wat de effecten zijn op economische activiteiten in het oppervlaktewater zoals de aanwezige mosselvisserij. Ook zullen de effecten op toerisme en recreatie worden beschreven. Te denken valt hierbij aan wandel- en fietsrecreatie, natuurobservatie, (kite-)surfen, zeilen, recreatievaart, duiken en andere recreatievormen. Ook zal worden ingegaan op de betekenis van het initiatief voor de lokale economie.

Cumulatie

In het MER zal aandacht besteed worden aan optredende cumulatieve effecten. Dit geldt voor zowel de cumulatie van effecten op de mens (geluid, slagschaduw, veiligheid) als cumulatie van effecten op natuur en landschap. Cumulatie van effecten dient ook aan de orde te komen in de Passende beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Te beschouwen beoordelingskader

In de hierna opgenomen tabel wordt een overzicht gegeven van mogelijke milieueffecten die zullen worden beschreven en beoordeeld. Daar waar mogelijk zal de effectbeschrijving met cijfers worden onderbouwd. Indien het niet mogelijk is om de effecten te kwantificeren, zal de beschrijving kwalitatief zijn. Naast blijvende effecten zal ook aandacht worden gegeven aan tijdelijke effecten en/of omkeerbare effecten, bijvoorbeeld effecten als gevolg van de aanlegwerkzaamheden. Om de effecten per aspect te kunnen vergelijken worden deze gestandaardiseerd naar +/- scores op een 7-puntsschaal. Voor de presentatie van de eindscores worden kleuren gebruikt om het effect overzichtelijk te kunnen presenteren.

Aspect	Beoordelingscriterium	Wijze van effectbeoordeling
Geluid en trillingen	<ul style="list-style-type: none"> Aantal geluidsgevoelige objecten binnen de wettelijke geluidscontour Geluidshinder als gevolg van aanleg- en transportwerkzaamheden Trillingen tijdens hei-werkzaamheden 	Kwantitatief (geluid) en kwalitatief (trillingen)
Slagschaduw	<ul style="list-style-type: none"> Het aantal woningen binnen de wettelijk toegestane schaduwduurcontour 	Kwantitatief
Bodem en Water	<ul style="list-style-type: none"> Invloed op Bodem en grondwater (kwaliteit en kwantiteit) Invloed op oppervlaktewater (kwantiteit en kwaliteit) Invloed op berging en doorstroming Zettingen 	Kwalitatief
Veiligheid	<ul style="list-style-type: none"> Bebouwing Wegen Dijklichamen, waterkeringen en constructies (sluizen en in- en uitlaatwerken) (ondergrondse) transportleidingen en kabels Invloed op veiligheid scheepvaartbegeleiding via radar Invloed op straalpaden invloed op radar Woensdrecht Invloed op laagvlieggebieden Overige veiligheid (ongevalsrisico) 	Kwalitatief en kwantitatief (afstand tot objecten)
Natuur	<ul style="list-style-type: none"> Invloed op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (passende beoordeling), Ecologische Hoofdstructuur (EHS), provinciale EHS en overige beschermde gebieden Invloed op beschermde soorten (flora en fauna) Invloed op ecologische relaties (bijvoorbeeld trekvogels) Invloed geluid op vogels Invloed (onderwater-)geluid en trillingen als gevolg van aanlegwerkzaamheden 	Kwalitatief en kwantitatief
Landschap	<ul style="list-style-type: none"> Invloed op landschappelijke structuren en geomorfologie Herkenbaarheid opstellingen Invloed op rust Invloed op lokale en regionale openheid 	Kwalitatief
Cultuurhistorie en Archeologie	<ul style="list-style-type: none"> Aantasting cultuurhistorische waarden Aantasting archeologische waarden 	Kwalitatief Kwantitatief in kWh
Energie	<ul style="list-style-type: none"> Energieopbrengst CO₂-emissie reductie NO_x-emissie reductie SO₂-emissie reductie 	Kwantitatief in ton/jaar
Overige effecten	<ul style="list-style-type: none"> Effecten op (mossel- en oester)visserij Effecten op toerisme en recreatie (bijvoorbeeld restaurantcomplex, Grevelingendam, surfsport) 	Kwalitatief

Mitigerende maatregelen

De in het MER aan te geven negatieve milieueffecten kunnen door middel van het uitvoeren van mitigerende maatregelen verzacht worden of teniet worden gedaan. In het MER worden deze maatregelen beschreven en aangegeven wordt welk effect de mitigerende maatregelen naar verwachting hebben.

Leemten in kennis

In het MER zal worden aangegeven welke belangrijke informatie ontbreekt en welke gevolgen dit heeft voor de effectvoorspelling. Waar mogelijk zal worden aangegeven welke aanvullende onderzoeken deze leemten kunnen wegnemen.

05.

BELEIDSKADER

In dit hoofdstuk wordt op hoofdlijnen het ruimtelijke beleid van rijk, provincie en gemeenten omschreven voor zover relevant voor de ontwikkeling van windturbines in het plangebied. Het beleid dat betrekking heeft op de sectorale aspecten (bijvoorbeeld natuur, water, landschap) komt in het MER aan de orde bij de beschrijving van de verschillende aspecten.

5.1. EU- en Rijksbeleid

EU- en rijksdoelstellingen

De uitstoot van broeikasgassen als gevolg van de energiebehoefte kan worden beperkt door energiebesparing en door grootschalige inzet van duurzame energiebronnen. Een dergelijke omschakeling in de Nederlandse elektriciteitsvoorziening betekent een forse inspanning. Nederland heeft voor wat betreft de doelstelling op het gebied van duurzame energie aansluiting gezocht bij de taakstelling die in Europees verband is geformuleerd. Deze EU-taakstelling voor duurzame energie bedraagt voor Nederland 14% van het energiegebruik in 2020. Vertaald naar de door Nederland gehanteerde systematiek betekent dit dat 17% van de in Nederland opgewekte energie in 2020 uit een duurzame bron afkomstig dient te zijn.

Voor de Rijksoverheid is windenergie een van de belangrijkste bronnen van duurzame energie, aangezien Nederland rijk is aan wind en vanwege de klimatologische en geomorfologische kenmerken relatief minder dan andere landen gebruik kan maken van andere bronnen van duurzame energie zoals zonne-energie en waterkracht.

Windenergie op land speelt een belangrijke rol bij het behalen

van de doelstellingen op korte termijn, omdat deze categorie vergeleken met andere duurzame opties relatief kosteneffectief is en ook significant kan bijdragen aan het realiseren van de duurzame energiedoelstelling. Momenteel worden per provincie nieuwe ambities geformuleerd om uiteindelijk de nationale ambitie van 6.000 MW vermogen aan windenergie op land gerealiseerd te krijgen in 2020.

Kaderstellend EU- en Rijksbeleid

Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling voor Windenergie (BLOW, 2001)

Op nationaal niveau is de algemene duurzaamheidsdoelstelling in 2001 vertaald in een door Rijk, provincies en gemeenten ondertekende Bestuursovereenkomst Landelijke Ontwikkeling voor windenergie (BLOW). Deze overeenkomst verving een eerdere bestuursovereenkomst uit 1991. De toenmalige doelstelling uit BLOW, het realiseren van 2000 MW windenergie (waarvan 205 MW in de provincie Zeeland) is al in 2007 gehaald. Vanaf dat moment is de subsidie vervallen en dienen nieuwe initiatieven voor windenergie op land hun “nut en noodzaak” aan te tonen en af te wegen tegen andere belangen.

Nota Ruimte (2006)

In de nota Ruimte (2006) is het nationale ruimtelijke beleid voor de periode 2004-2020 op hoofdlijnen vastgelegd met een doorkijk naar 2030. belangrijkste doel van de nota is ruimte scheppen voor verschillende ruimteveragende functies. De plaatsing van windturbines op land komt hierbij aan de orde, waarbij de keuze voor locaties, de mate van bundeling en de omvang van de windturbines overgelaten wordt aan de provincies. De locatiekeuze is afhankelijk van de combinatiemogelijkheden met infrastructuur en bedrijventerrein.

Ontwerp-Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (2011)

Het ministerie van IenM heeft de ontwerp-Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte uitgebracht. Hierin zijn integraal de actuele aanpak van de kaders voor infrastructuur en Ruimte opgenomen van het huidige kabinet. Dit vervangt straks ondermeer de vigerende nota Ruimte.

In de structuurvisie wordt ingezet op het ruimtelijk mogelijk maken van de doorgroei van windenergie op land tot minimaal 6000 MW in 2020 en 6000 MW op zee. Het rijk wijst voorkeurs-

gebieden voor grootschalige windenergie op land aan. Zeeland ligt op deze kaart in de kansrijke gebieden.

Energierapport 2011

In het energierapport 2011 (Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie) is aangegeven dat investeren in een duurzame energiehuishouding loont, omdat de uiteindelijke maatschappelijke baten groter zijn dan de maatschappelijke kosten. De hoogte van de kosten is onder andere afhankelijk van het tempo waarin investeringen plaatsvinden. Een juiste balans tussen het goedkoper maken van technologieën en het grootschalig produceren van hernieuwbare energie is van groot belang. Daarom maakt het kabinet een onderscheid tussen de korte en de lange termijn. Op de korte termijn kiest het kabinet voor het zo efficiënt mogelijk toewerken naar de Europese doelstelling van 14% hernieuwbare energie in 2020. De grote uitdagingen én kansen liggen echter in het langetermijnperspectief voor hernieuwbare energie. Het kabinet kiest voor het bevorderen van innovatie om hernieuwbare energieproductie op de langere termijn concurrerend te maken. De focus ligt op die sectoren en technieken waar Nederland een sterke positie inneemt. Er zijn verschillende energieopties om de hernieuwbare energiedoelstelling te bereiken. In Nederland

zijn de belangrijkste opties bio-energie en windenergie op land en op zee. Wind op land blijft de komende jaren een van de goedkoopste manieren om hernieuwbare energie te produceren. Deze energieoptie heeft een productiepotentie van ongeveer 6000 MW opgesteld vermogen. Het kabinet onderneemt binnenkort concrete acties voor een goede ruimtelijke inpassing van windvermogen via een Structuurvisie Windenergie op Land.

Structuurvisie Windenergie op Land (2012)

De minister kondigt aan binnenkort te komen met een Structuurvisie Windenergie op Land. Deze visie zal, in samenwerking met provincies een nadere uitwerking vormen van de kansrijke gebieden voor windenergie zoals geschetst in de concept-structuurvisie Infrastructuur en Ruimte.

Het eerder opgestelde 'Ruimtelijk perspectief wind op land' en

de provinciale ruimtelijke reserveringen voor windenergie zullen ondermeer als basis voor deze structuurvisie dienen (de locatie Krammer is niet opgenomen in het vigerende ruimtelijk kader van de provincie). Ook wordt het advies van de Rijksadviseur voor het Landschap 'een choreografie voor 1000 molens' hierbij betrokken. Deze structuurvisie zal zich beperken tot een ruimtelijke visie op grootschalige windenergie op land.

Op grond van de hiervoor beschreven Europese en rijkskaders past het initiatief in de vigerende ruimtelijke kaders en het voorgenomen energiebeleid.

Natuurbeleid

De Krammersluizen liggen tussen drie Natura 2000-gebieden; Krammer-Volkerak, Grevelingen en de Oosterschelde. In het aanwijzingsbesluit is de instandhoudingdoelstelling voor bepaalde soorten en habitattypen vastgelegd (zie bijlage 2). Hiertoe behoren in elk geval de instandhouding van natuurlijke leefgebieden van beschermde vogelsoorten (op grond van de Vogelrichtlijn) en de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van kenmerkende soorten van deze habitattypen (op grond van de Habitatrichtlijn). Met het oog op de instandhoudingdoelstelling moeten voor de betrokken gebieden be-

heerplannen worden vastgesteld. Ook activiteiten die net buiten de gebieden zijn gelegen, en effect hebben op mogelijk beïnvloede Natura 2000-gebieden, vergen een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998.

Gedeputeerde Staten van Zeeland zijn het bevoegd gezag voor deze vergunning⁹. De beheerplannen voor Krammer-Volkerak, Grevelingen en Oosterschelde worden gezamenlijk door Rijkswaterstaat opgesteld als "beheerplan Deltawateren". Dit plan is nog niet afgerond vanwege de onduidelijkheid over wel of geen zoutinlaat in de Zuidwestelijke Delta.

⁹ Dit kan anders komen liggen indien besloten wordt te bouwen op de primaire waterkering

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van dier- en plantensoorten in hun natuurlijke leefgebied. De Flora en faunawet bevat verbodsbepalingen met betrekking tot het aantasten, verontrusten of verstoren van beschermde dier- of plantensoorten, hun nesten, holen en andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfsplaatsen.

Bij de voorbereiding van het initiatief moet worden nagegaan of beschermde dieren of planten aangetast, verontrust of verstoord worden en, indien dit het geval is, of mitigerende maatregelen of een ontheffing mogelijk zijn. De Minister van EL&I is het bevoegd gezag voor een eventuele ontheffing (ex. artikel 75) op grond van de Flora- en faunawet.

5.2 Provinciaal beleid

Provinciaal Omgevingsplan 2006-2012

Voor het ruimtelijk beleid van de provincie Zeeland vigeert op dit moment het Provinciaal Omgevingsplan (POP) 2006-2012. Een nieuw omgevingsplan voor de periode 2012-2018 is in voorbereiding.

In het POP wordt een Zeeuwse bijdrage gevraagd aan de energiebesparing door de inzet van duurzame energie. Als mogelijkheden worden hierbij genoemd: windenergie, biomassa en energiebesparing in de industrie. Rijk en provincie hebben eerder doelstellingen geformuleerd voor de toename van het vermogen aan windenergie. Voor Zeeland ging het om 250 MW aan windenergie te realiseren voor 2010. Op grond van het klimaatbeleid zet men inmiddels in op 500 MW in 2020. Zeeland is volgens het POP voornemens de ontwikkeling te stimuleren en te coördineren.

Het opwekken van duurzame energie met behulp van windturbines kent een duidelijke schaalvergroting. De landschappelijke impact van windturbines is daarmee toegenomen. Een aantal eerder beschouwde locaties is hiervoor minder geschikt, daarom is een bijsturing van het tot nu toe gevoerde ruimtelijk beleid noodzakelijk.

Voor windturbines wordt op grond van de landschappelijke impact van de huidige generatie windturbines, een nadere invulling gegeven aan de concentratiegedachte door het benoemen van de locaties Oosterscheldekering, Sloegebied, Kreekraksluizen en Kanaalzone als concentratielocaties voor het opwekken van windenergie (naast de locaties die eerder in procedure zijn gebracht, planologisch zijn ingepast of reeds zijn gebouwd).

Maatwerk voor de inpassing wordt aan de betrokken gemeenten overgelaten. In het omgevingsplan zijn dan ook géén verdere bepalingen opgenomen ten aanzien van masthoogtes, rotordiameters of het aantal te plaatsen windturbines. In de bij het POP gevoegde strategische milieubeoordeling (SMB, tegenwoordig plan-mer genoemd), worden diverse aandachtspunten genoemd die van belang kunnen zijn bij de verdere planontwikkeling op de grootschalige planlocaties. Genoemd worden de effecten op Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (oa geluidsverstoring en aanvaringsrisico's). De locatie Krammersluizen is niet genoemd in het vigerende POP 2006 - 2012.

Via een persbericht van 27 oktober 2010 is melding gemaakt van het feit dat het initiatief voor een grootschalig windenergieproject op de Krammersluizen via een m.e.r.-procedure onderzocht gaat worden.

De provincie geeft aan dat de locatie Krammersluizen aansluit bij het provinciaal concentratiebeleid voor windenergie waarbij voor de concentratiegebieden is gekozen voor voor grootschalige industriegebieden als de Kanaalzone en het Sloegebied en grote infrastructurele werken als de Stormvloedkering en de Kreekraksluizen/Schelde Rijnkanaal. Aangegeven wordt dat de locatie Krammersluizen op dit moment niet expliciet genoemd is in het POP. Destijds is deze locatie wel overwogen maar door de ligging, op relatief grote afstand van robuuste elektriciteitsinfrastructuur was de businesscase niet te sluiten. De technologische ontwikkelingen in het vermogen dat met moderne turbines opgewekt kan worden maakt het nu voor de initiatiefnemers wel mogelijk een project te ontwikkelen dat de kosten voor een aansluiting op het netwerk kan dragen. In de besluitvorming over het nieuwe POP (2012-2018) zal deze locatie worden meegenomen.

Uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2010-2015+

In het uitvoeringsprogramma Zuidwestelijke Delta 2010-2015+ (2010) richt de provincie zich op een veilige, veerkrachtige en vitale Zuidwestelijke Delta. De kwaliteit van het water in de stilstaande, zoete of zoute wateren is slecht met alle gevolgen voor recreatie, visserij en landbouw. Het Volkerak-Zoommeer heeft problemen met blauwalgen, stankoverlast, vissterfte en periodes van ongeschiktheid van oppervlaktewater voor beregning. In de Oosterschelde treedt erosie op van zandplaten. In het Uitvoeringsprogramma worden plannen gepresenteerd

om de balans te herstellen en bij te dragen aan een delta die veilig is en daarnaast ecologisch veerkrachtig en economisch vitaal is. Het Uitvoeringsprogramma legt de ambitie vast en beschrijft de uit te voeren activiteiten en projecten. Een van de projecten betreft het toelaten van zout water en beperkt getij in het Volkerak-Zoommeer en de inzet voor waterberging.

5.3 Gemeentelijk beleid

De beoogde locatie is gelegen in de gemeente Schouwen-Duiveland, op korte afstand van de gemeenten Tholen, en de zuid Hollandse gemeente Oostflakkee (zie afbeelding 5.1).

Het vigerende bestemmingplan Buitengebied van Schouwen-Duiveland (2010) bevat op dit moment geen bepalingen die gericht zijn op de bouw van windturbines op deze locatie.

De Zeeuwse gemeenten zijn bezig om hun duurzaamheidspositie te verbeteren. Zowel Schouwen-Duiveland als Tholen nemen deel aan een pilot gericht op verbetering van de duurzaamheid. Schouwen-Duiveland en Tholen ontvingen als 1e en 2e gemeente de landelijke zogenoemde “Eco-XXI duurzaamheidsaward”.

Afbeelding 5.1 Ligging gemeentegrenzen

06.

PROCEDURES EN BESLUITVORMING

6.1 Betrokken partijen en instanties

Initiatiefnemers

Initiatiefnemers zijn de beide coöperaties Zeeuwind en Delta-wind. Initiatiefnemer voor het plan-m.e.r. deel is het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). De initiatiefnemers zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het opstellen van het MER.

Bevoegd gezag

De Bevoegde gezagen zijn de ministers van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I) en Infrastructuur en Milieu (IenM) voor het inpassingsplan. Voor de (m.e.r.-beoordelingsplichtige) vergunningen zijn dat de gemeente Schouwen-Duiveland, Rijkswaterstaat en Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland. Het bevoegd gezag zal het initiatief bekend maken middels een publicatie. Ook organiseert zij de inspraakmogelijkheden, geeft advies over de inhoud van het MER, beoordeelt het MER en vraagt advies aan de Commissie voor de m.e.r..

Overige overheden

Betrokken zijn de provincie Zeeland, de provincie Zuid-Holland (provinciegrens overschrijdende effecten), de Zeeuwse gemeenten Schouwen-Duiveland en Tholen, de Zuid-Hollandse gemeenten Oostflakkee en Rijkswaterstaat (watertoets).

Commissie voor de milieueffectrapportage

Het bevoegd gezag wordt bij haar besluiten geadviseerd door de onafhankelijke Commissie

voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.). Deze commissie bestaat uit deskundigen op milieugebied. Voor iedere milieueffectrapportage wordt uit de Commissie een werkgroep samengesteld, die het bevoegd gezag adviseert over Reikwijdte en Detailniveau van het MER en later over de juistheid en volledigheid van het MER. De Commissie m.e.r. betreft desgewenst de verschillende inspraakreacties bij haar adviezen.

Wettelijke Adviseurs

Het bevoegd gezag dient ook advies te vragen aan de wettelijke adviseurs. De wettelijke adviseurs brengen eventueel advies uit over de reikwijdte en detailniveau en later over de inhoud van het MER. De wettelijke adviseurs in het kader van de m.e.r.-procedure zijn de hoofdinspecteur voor de Milieuhygiene van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, de directeur Natuurbeheer van het Ministerie van Economie, Landbouw en Innovatie en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE).

Insprekers en belangenorganisaties

In deze gecombineerde m.e.r.-procedure zijn twee inspraakmogelijkheden voorzien. De eerste inspraakperiode volgt op de publicatie van deze notitie. Het is dan voor ieder mogelijk voorstellen te doen voor aspecten of alternatieven die in het MER aan de orde moeten komen. De tweede inspraakperiode heeft plaats na de terinzagelegging van het ontwerp-inpassingsplan en bijbehorend MER.

6.2 De te doorlopen procedure

In hoofdstuk 1 is aangegeven dat de wet voorschrijft dat de procedures voor het project-m.e.r. en het plan-m.e.r. gecombineerd en gelijktijdig moeten worden doorlopen en ook dat in beginsel één gecombineerd MER wordt gemaakt¹⁰. In deze paragraaf wordt weergegeven welke stappen daarbij worden doorlopen.

Mededeling van voornemen aan bevoegd gezag

Omdat in de combinatieprocedure sprake is van een m.e.r.-beoordelingsplichtig besluit op aanvraag (i.c. de m.e.r.-beoordelingsplichtige vergunning), vereist artikel 7.27, eerste lid, Wm dat de initiatiefnemer mededeling doet aan het bevoegd gezag van het voornemen om een aanvraag te doen voor een m.e.r.-beoordelingsplichtig besluit. Het desbetreffende bevoegde ge-

zag is het bevoegd gezag voor de vergunning. Bij dit project is er sprake van meerdere bevoegde gezagen: Rijkswaterstaat en gemeente Schouwen-Duiveland.

Openbare kennisgeving

De bevoegde gezagen geven openbaar kennis van het voor-nemen om een (gecombineerd) m.e.r.-plichtig besluit voor te bereiden. Daarin staat dat stukken ter inzage worden gelegd, waar en wanneer dit gebeurt, dat er gelegenheid is zienswijzen in te dienen, aan wie, op welke wijze en binnen welke termijn en of de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) om advies zal worden gevraagd over de voorbereiding van het plan.

Raadpleging adviseurs en betrokken bestuursorganen over reikwijdte en detailniveau. Het bevoegd gezag raadpleegt de adviseurs en de overheidsorganen die bij de voorbereiding van het plan moeten worden betrokken over de reikwijdte en het detailniveau van het MER. Het raadplegen van de Commissie m.e.r. is niet verplicht, maar wordt vrijwillig gedaan om zodoende een onafhankelijk advies op de inhoud van het op te stellen MER te hebben. Raadpleging gebeurt door de nu voorliggende startnotitie waarin de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER wordt beschreven, naar de adviseurs, betrokken bestuursorganen en de Commissie m.e.r. te verzenden.

Zienswijzen indienen

De startnotitie vormt tevens het belangrijkste stuk dat in het kader van de bovengenoemde openbare kennisgeving ter inzage wordt gelegd, zodat (gedurende 6 weken) zienswijzen kunnen worden ingediend.

Vaststellen reikwijdte en detailniveau van het MER

Alhoewel niet verplicht ligt het voor de hand om de een definitieve notitie reikwijdte en detailniveau voor het op te stellen MER vast te stellen. Daarbij zullen de ingekomen zienswijzen, het advies van de betrokken overheidsorganen en het advies van de Commissie m.e.r. worden meegenomen. Daarbij is de initiatiefnemer verantwoordelijk voor het project-m.e.r.-deel van de notitie en het Rijk voor het plan-m.e.r.-deel.

Opstellen MER

Het gaat hier dus om een gecombineerd plan- en project-MER.

De eisen waaraan het MER moet voldoen zijn beschreven in artikel 7.7 en artikel 7.23, eerste lid, Wm (en uiteraard de notitie reikwijdte en detail). Samengevat moet het MER in elk geval bevatten/beschrijven:

- het doel van het project;
- een beschrijving van het project en de ‘redelijkerwijs in beschouwing te nemen’ alternatieven, zowel (bijv.) qua ligging als qua uitvoeringswijze;
- welke plannen er eerder voor deze activiteit zijn vastgesteld en welke alternatieven daarin waren opgenomen;
- voor welk(e) besluit(en) het MER wordt gemaakt en welke besluiten met betrekking tot het project al aan het MER vooraf zijn gegaan;
- een beschrijving van de ‘huidige situatie en de autonome ontwikkeling’ in het plangebied;
- Welke gevolgen het project en de alternatieven hebben voor het milieu en een motivering van de manier waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven en een vergelijking van die gevolgen met de ‘autonome ontwikkeling’;
- effectbeperkende c.q. mitigerende maatregelen;
- leemten in kennis;
- een publiekssamenvatting.

Openbaar maken van het MER en raadpleging

Commissie m.e.r.

Het MER wordt ter inzage gelegd en voor advies verzonden aan de Commissie m.e.r.. De ter inzage legging gebeurt in principe gelijktijdig met de ter inzage legging van het ontwerp-inpassingsplan en de ontwerp-vergunningen.

Zienswijzen indienen

Iedereen kan zienswijzen indienen op het MER, ontwerp-inpassingsplan en de ontwerpvergunningen. De termijn is daarvoor is 6 weken.

¹¹zie artikel 3.35, zesde lid van de Wet ruimtelijke ordening en artikel 14.4b van de Wet milieubeheer

Advies Commissie m.e.r.

De Commissie m.e.r. geeft eveneens een advies op de inhoud van het MER (toetsingsadvies) waarbij zij de ingekomen zienswijzen betreft. Eventueel geven de zienswijzen en het advies van de Commissie m.e.r. aanleiding tot het maken van een aanvulling op het MER, bijvoorbeeld om een aantal zaken wat verder uit te diepen of nadere accenten te leggen.

Vaststellen plan inclusief motivering

Het bevoegd gezag stelt het definitieve plan alsmede de ver-

gunningen vast en geeft daarbij aan hoe rekening is gehouden met de in het MER beschreven milieugevolgen en wat de overwegingen zijn met betrekking tot de in het MER beschreven alternatieven, de zienswijzen en het advies van de Commissie m.e.r.

Bekendmaken plan

De definitieve plannen worden bekendgemaakt. Een belanghebbende die op het ontwerp van een besluit een zienswijze heeft ingebracht, kan later tegen dat besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Evaluatie

Monitoring en evaluatie van deze gegevens moet te zijner tijd uitwijzen of de daadwerkelijke milieugevolgen van het windpark overeenkomen met de in het MER beschreven gevolgen. In het MER zal een aanzet worden gegeven voor dit evaluatieprogramma.

6.3 Inspraakmogelijkheden

Bij dit project zijn twee formele inspraakmomenten: tijdens de terinzagelegging van de startnotitie (dit rapport) en bij de terin-

zagelegging van het ontwerp-inpassingsplan en de ontwerpbesluiten (inclusief het MER). De plaatsen en tijden van deze terinzageleggingen zullen bekend gemaakt worden door middel van publicatie in één of meerdere dag-, nieuws- of huis-aan-huisbladen of op een andere geschikte wijze. Na verwerking van de zienswijzen zullen de definitieve besluiten worden vastgesteld. Tegen die besluiten kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State.

Schriftelijke reacties kunnen gedurende de terinzagelegging onder vermelding van 'Startnotitie Windpark Krammer' worden gestuurd naar:

Inspraakpunt Windpark Krammer

Bureau Energieprojecten

Postbus 223

2250 AE VOORSCHOTEN

Bijlage 1 : Gebruikte afkortingen en begrippen

Alternatief

Eén van de mogelijke (sets) oplossingen voor het initiatief.

Ashoogte

De hoogte van de rotor-as, waaraan de rotorbladen van de windturbine zijn bevestigd, ten opzichte van het maaiveld.

Autonome ontwikkeling

Ontwikkelingen, die optreden zonder dat één van de alternatieven wordt uitgevoerd.

Bevoegd gezag

De overheidsinstantie die bevoegd is het m.e.r.-plichtige besluit te nemen en die de m.e.r.- procedure organiseert.

Commissie voor de m.e.r.

Commissie van onafhankelijke deskundigen die het bevoegd gezag adviseert over de gewenste inhoud van het milieueffectrapport en in een latere fase over de kwaliteit van het milieueffectrapport.

Compenserende Maatregel

Maatregel waarbij in ruil voor het aanbrengen van milieuschade op de ene plaats vervangende waarden elders worden gecreëerd.

Contour

Een lijn getrokken door een aantal punten van gelijke (geluid) belasting. Door contouren te berekenen, is het mogelijk het gebied vast te stellen dat een bepaalde (geluid)belasting ondervindt.

Cumulatieve gevolgen

Verschillende vormen van verontreiniging en aantasting van het milieu, waar-bij de gevolgen van elke vorm afzonderlijk niet ernstig behoeven te zijn, maar van de verschillende vormen samen wel.

dB(A)

Maat voor het geluidrukniveau waarbij een frequentieafhankelijke correctie wordt toegepast voor de gevoeligheid van het menselijke oor.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

Netwerk van kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones waarbinnen flora en fauna zich kunnen handhaven en uitbreiden.

Geluidhinder

Gevaar, schade of hinder als gevolg van geluid.

Geomorfologie

Wetenschap die de natuurlijke vorm van het landschap bestudeert, zoals die ontstaan is door geologische processen en eventueel beïnvloed is door mense-lijk handelen.

Initiatiefnemer

Degene die een m.e.r.-plichtige activiteit wil ondernemen.

Mitigatie

Het verminderen van nadelige effecten (op het milieu) door het treffen van bepaalde maatregelen.

M.e.r.

De procedure van milieueffectrapportage; een hulpmiddel bij de besluitvorming, dat bestaat uit het maken, beoordelen en gebruiken van een milieueffectrapport en het evalueren achteraf van de gevolgen voor het milieu van de uitvoering van de activiteit waarvoor een milieueffectrapport is opgesteld.

MER

Milieueffectrapport. Een openbaar document waarin van een voorgenomen activiteit van redelijkerwijs in beschouwing te nemen alternatieven of varianten de te verwachten gevolgen voor het milieu in hun onderlinge samenhang op systematische en zo objectief mogelijke wijze worden beschreven.

Mitigerende maatregel

Maatregel om de nadelige gevolgen van de voorgenomen activiteit voor het milieu te voorkomen of te beperken.

MW

MegaWatt = 1.000 kiloWatt = 1.000 kW. kW is een eenheid van vermogen.

Nul-alternatief

Bij dit alternatief wordt uitgegaan van de bestaande situatie en de autonome ontwikkeling. Dit alternatief dient als referentiekader voor de effectbeschrijving van de andere alternatieven.

Permanente effecten

Effecten van de ingreep, die optreden zolang de voorgenomen activiteit aanwezig is.

Plangebied

Dat gebied, waarbinnen de voorgenomen activiteit of een der alternatieven kan worden gerealiseerd. Vergelijk: studiegebied.

Referentiesituatie

Zie 'Nul-alternatief'.

Richtlijnen

Document waarin het bevoegd gezag aangeeft wat er in het MER tenminste moet worden onderzocht.

Rotordiameter

De diameter van de denkbeeldige cirkel die door de rotorbladen (wieken) van de windturbine worden bestreken.

Studiegebied

Dat gebied, waarbinnen de milieugevolgen dienen te worden beschouwd. De omvang van het studiegebied kan per milieuaspect verschillen. Vergelijk: plangebied.

Tijdelijke effecten

Het begrip wordt in dit verband gebruikt voor effecten die optreden bij de aanleg van de voorgenomen activiteit.

Varianten

Mogelijkheid om via (een) iets andere deelactiviteit(en) de doelstelling(en) in redelijke mate te realiseren. Dit wordt niet als complete activiteit beschreven in het MER (want dan zou er sprake zijn van een alternatief).

Waterkwaliteit

De chemische en biologische kwaliteit van water.

Wettelijke adviseurs

Adviseurs die geraadpleegd worden door het bevoegd gezag teneinde een advies te krijgen over het plan en het MER. Veelal gaat het hierbij om de Regionale Inspectie van het Ministerie van VROM, de lokale afdeling van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het waterschap en eventueel buurgemeenten en – provincies.

Bijlage 2 Globale omschrijving Natura 2000-gebieden

(bron: ministerie van Economische zaken, landbouw en innovatie)

Natura 2000 gebied Krammer Volkerak

Het Volkerakmeer in zijn huidige vorm is een “afgesloten zee-arm” waarin nog veel van de kenmerken van het voormalige intergetijdegebied “Krammer-Volkerak” bewaard zijn gebleven (diepe centrale geul met steile taluds en aansluitende ondiepten met minder steil talud en drooggevallen platen). Het Volkerak (circa 6000 ha) vormt nu één waterlichaam met de Eendracht en het Zoommeer (circa 2000 ha). Binnen een paar maanden werd het water zoet en het peil werd gefixeerd op 0 cm NAP. Daardoor viel circa 1775 ha van het voormalige intergetijdegebied permanent droog. Oeverafslag als gevolg van het gefixeerde peil werd gestopt door de aanleg van vooroevers, en in de periode 1989-99 werd een veertigtal eilandjes aangelegd, met een totale oppervlakte van circa 80 ha. Het Volkerak ontvangt niet langer substantiële hoeveelheden water uit het Hollandsch Diep, wel uit de Brabantse rivieren (Mark en Dintel). De successie van de vegetatie is nog volop gaande en door de traagheid van de ontzilting van de bodem, in een aantal deelgebieden is de rol van zilte pioniersoorten op de platen nog steeds groot. De ontwikkelingen van de broedvogels en de trekvogels als ganzen zijn in hoge mate een afspiegeling van de vegetatiesuccessie, met een tijdelijke opkomst van pioniers als kale grondbroeders (plevieren, sterns) en gras- en zaadeters. Een aantal soorten ganzen (kolgans, grauwe gans) en weidevogels heeft een meer permanente plek gekregen. De ontwikkelingen in het water zijn sterk gestuurd door hoge en toenemende nutriëntgehalten (met bijbehorende vissen). In de huidige situatie is bij de niet-broedvogels de betekenis op landelijke schaal het grootst bij de brilduiker (12 % landelijk gemiddelde), vervolgens bij fuut, kuifeend en kluut (4-5 %). Daarnaast is het een zeer belangrijk broedgebied voor broedvogels van schaars begroeide zandplaten (bontbekplevier, strandplevier) en schaars begroeide oevers met aangrenzend ondiep water (kluut). Deze habitats zijn tevens van belang voor meeuwen en sterns (zwartkopmeeuw, kleine mantelmeeuw, visdief, dwergstern).

Natura 2000 Grevelingen

De Grevelingen is een voormalige zee-arm gelegen tussen Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland. Het is sinds de afsluiting door de Deltawerken het grootste zoutwatermeer van Europa en bevat een aantal eilanden waar uitgestrekte, soortenrijke duinvalleibegroeiingen en zilte pioniergemeenschappen voorkomen, alsmede uitgestrekte oeverlanden (onder meer de Slikken van Flakkee) met zilte begroeiingen, graslanden, ruigten, struwelen en bos. Mede dankzij de geïsoleerde ligging van de eilanden (de voormalige zandplaten Hompelvoet, Veermansplaat, Kleine Veermansplaat, Grote en Kleine Stampersplaat) vormt de Grevelingen een van de belangrijkste leefgebieden voor de noordse woelmuis in Zuidwest-Nederland. Om verzoeting tegen te gaan werd in 1978 de Brouwerssluis aangelegd, die in de periode december-maart open staat en die tevens uitwisseling van visbestanden aan weerszijden mogelijk maakt. Het meer is nu relatief arm aan nutriënten en algen en het water is helder. Sinds seizoen 1999/2000 staat de sluis vrijwel permanent open. De Grevelingen is van uitzonderlijk belang voor visetende watervogels. Het heldere water speelt hierin waarschijnlijk een rol. Voor fuut en middelste zaagbek is dit het belangrijkste overwinteringsgebied in Nederland. Ook voor kuifduiker, dodaars, lepelaar en kleine zilverreiger is het gebied van grote betekenis, terwijl geoorde futen zich in de nazomer verzamelen tot een groeiende ruiconcentratie met internationale aantrekkingskracht en een voor Nederland verder ongekende omvang. Ook voor de brilduiker, benthos/viseter, is de Grevelingen het belangrijkste overwinteringsgebied. Terwijl de kleinere en kustgebonden viseters recent sterk toenamen, is het belang van de Grevelingen voor fuut, aalscholver, middelste zaagbek en brilduiker rond 1999 verminderd, mogelijk in samenhang met het gewijzigde sluisbeheer. Een minder gunstige situatie kan ook ontstaan door het optreden van stratificatie in de diepere delen, die invloed kan hebben op de visstand. Stratificatie is gerelateerd aan beperkingen in doorstroming en peilvariatie. Behalve voor viseters is het gebied verder van belang voor enkele ganzen, eenden en steltlopers, met name brandgans en strandplevier. Voor steltlopers die in de noordtak van de Oosterschelde foerageren is het gebied tevens van belang als hoogwatervluchtplaats. Kanoeten, die wat hogere eisen stellen aan hoogwatervluchtplaatsen (buitendijkse, verstoringvrije schorren en ondiepten) overtijen bijv. bij Battenoord en Herkingen. Zeer belangrijk broedgebied voor kustbroedvogels van zandplaten en schelpenstrandjes (kluut, bontbekplevier, strandplevier, grote stern, visdief en dwergstern).

Natura 2000 gebied Oosterschelde

Het gebied Oosterschelde is een onderdeel van het voormalige estuarium van de Schelde. In 1986 is de Oosterschelde van de zee afgesloten door een stormvloedkering, die de getijdenwerking nog in enige mate toelaat. Als gevolg van de getijdenstromen vinden erosie- en sedimentatieprocessen plaats die resulteren in een wisselend patroon van schorren, slikken en droogvallende platen (het intergetijdengebied), ondiep water en diepe getijdengeulen. In de monding van de Oosterschelde bevinden zich de diepste stroomgeulen die plaatselijk een diepte bereiken van 45 meter. Tussen deze stroomgeulen en in het gebied ten oosten van de Zeelandbrug bevinden zich uitgestrekte gebieden met ondiepe wateren met zandbanken. In het oosten en noorden van het gebied komen grote oppervlakten slikken voor. Binnendijs worden langs de oever een groot aantal karrevelden, inlagen en kreekrestanten tot het gebied gerekend. Deze gebieden bestaan voornamelijk uit vochtige graslanden en open water. Het water, het intergetijdengebied en de binnendijs gelegen gebieden vormen tezamen het leefmilieu voor de rijke flora en fauna van het gebied. De grote variatie aan milieutypen in het gebied gaat gepaard met een grote diversiteit aan dier- en plantensoorten. Genoemde variatie aan milieutypen wordt bepaald door factoren als getij, stroming, watertemperatuur, hoogteligging, waterkwaliteit en sedimentsamenstelling. Het gebied is in 2005 met 190 ha uitgebreid in het kader van een LIFE-project als onderdeel van het natuurontwikkelingsproject Plan Tureluur.